

แนวทางการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน

Guidelines for Waste Management in Communities

ปริญญฤทธิ์ ภู่อำมี, รชานนท์ สนิทรักษ์, นัทธวัฒน์ การาสี, มงคล จันทรรุ่งเรือง, โชติ บดีรัฐ

Parinrit Phukhammee, Rachanon Sanitrak, Natthawat Karasri,

Mongkhon Chanrungrueang, Chot Bodeerat

รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

Master of Public Administration, Pibulsongkram Rajabhat University

Corresponding Author, E-mail: gun.parinrit@gmail.com

บทคัดย่อ

ขยะมูลฝอย ถือเป็นปัญหาสำคัญที่อยู่คู่กับสังคมไทยมานาน และนับวันยังมีแนวโน้มทวีความรุนแรงมากขึ้น โดยปริมาณขยะมูลฝอยที่เพิ่มขึ้นทุกปีได้แปรผันตามอัตราการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร การขยายตัวทางเศรษฐกิจ และการอุปโภคบริโภคของประชาชน ในขณะที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งมีหน้าที่หลักในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยโดยเริ่มตั้งแต่ การจัดเก็บ เคลื่อนย้าย และการทำลาย ได้มีข้อจำกัดในเรื่องของงบประมาณ อีกทั้งการจัดการขยะของแต่ละองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังไม่เพียงพอกับปริมาณขยะมูลฝอยของแต่ละชุมชนที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี ดังนั้น จากสภาพปัญหาขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นกับประเทศไทย จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ทุกภาคส่วนของสังคมไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และประชาชนเอง จะต้องร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ผ่านการขับเคลื่อนในระดับชุมชนโดยการปลูกฝังจิตสำนึกเรื่องการจัดขยะในครัวเรือน และเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยในเขตชุมชน และสร้างความตระหนักรู้ถึงสถานการณ์ปัญหาขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน โดยเริ่มจากสนับสนุนให้ประชาชนลดปริมาณการเกิดขยะมูลฝอยจากบ้านเรือน ส่งเสริมความรู้ในการคัดแยกขยะมูลฝอยก่อนทิ้ง และส่งเสริมเหตุจูงใจในด้านรายได้ให้กับประชาชนเพื่อเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน

คำสำคัญ: ขยะมูลฝอย, ขยะในชุมชน, การจัดการขยะ

Abstract

Solid waste has long been a significant issue in Thai society and it is becoming increasingly severe. The increasing amount of solid waste each year correlates with the growth rate of the population, economic expansion, and public consumption. Local administrative organizations, which are primarily responsible for waste management, including collection, transportation, and

ได้รับบทความ: 7 สิงหาคม 2567; แก้ไขบทความ: 4 กันยายน 2567; ตอรับตีพิมพ์: 7 กันยายน 2567

Received: August 7, 2024; Revised: September 4, 2024; Accepted: September 7, 2024

disposal, face budget constraints. Additionally, the waste management efforts of local administrative organization are insufficient to handle the increasing amount of solid waste in each community every year. Therefore, given the waste problem in Thailand, it is crucial for all sectors of society, including government agencies, private sectors, civil society, and the public, to collaborate in addressing this issue. This can be achieved through community-level initiatives that instill awareness of household waste management and encourage public participation in community waste management and raise awareness of the current waste problem. This begins by encouraging residents to reduce household waste, promoting knowledge on waste separation before disposal, and providing income incentives for community members to engage in waste management.

Keywords: Solid Waste, Community Waste, Waste Management

1. บทนำ

ปัญหาขยะมูลฝอย (Solid waste) ถือได้ว่าเป็นปัญหาที่อยู่คู่กับสังคมของไทยมาเป็นเวลานาน และนับวันก็ยิ่งจะทวีความรุนแรงมากขึ้น เนื่องจากปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นในแต่ละวันมีจำนวนมากและมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในทุกปีซึ่งปัญหาของขยะมูลฝอยไม่เพียงแต่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและก่อให้เกิดสภาวะโลกร้อนเท่านั้น แต่ยังส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของประชาชนโดยตรงทั้งในชุมชนเมืองและชนบท ซึ่งผลกระทบต่อสุขภาพของมนุษย์ที่เกิดขึ้นนั้นศูนย์วิจัยและจัดการคุณภาพอากาศ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ปี พ.ศ. 2554 ได้ให้ข้อมูลว่ากระทบหลายระบบในร่างกาย ทั้งต่อระบบประสาท ระบบทางเดินหายใจ ระบบหัวใจและหลอดเลือด และระบบผิวหนัง (นฤนาท ยืนยง และพิชชานาถ เงินดีเจริญ, 2565: 281) ทำให้ทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องต่างก็มีความตระหนักในการบริหารจัดการขยะมูลฝอย รวมไปถึง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งถือได้ว่าเป็นหน่วยงานหลักและมีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละประเภท และพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 ที่ได้กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจในการ เก็บ ขนย้าย และกำจัดสิ่งปฏิกูลและมูลฝอยในเขตพื้นที่หรือมอบหมายให้หน่วยงานรัฐหรือส่วนราชการท้องถิ่น (นิภาพรณ เจนสันติกุล, 2565: 1-2)

จากข้อมูลสถานการณ์ขยะมูลฝอยของประเทศไทย ในระบบสารสนเทศด้านการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ของกรมควบคุมมลพิษ เปรียบเทียบระหว่างปี พ.ศ. 2565 (กรมควบคุมมลพิษ, 2565) และปี พ.ศ. 2566 (กรมควบคุมมลพิษ, 2566) พบว่าข้อมูล

สถานการณ์ขยะมูลฝอย ของประเทศไทยในปี พ.ศ. 2565 มีปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นอยู่ที่ 25.70 ล้านตัน และมีปริมาณขยะมูลฝอยตกค้าง 9.91 ล้านตัน ส่วนในปี พ.ศ. 2566 มีปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นอยู่ที่ 26.95 ล้านตัน และมีปริมาณขยะมูลฝอยตกค้างมากถึง 27.62 ล้านตัน ปัญหาขยะมูลฝอยจึงถือได้ว่าเป็นสถานการณ์ที่น่ากังวลของประเทศเป็นอย่างมาก สาเหตุเกิดจากการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร และการขยายตัวของชุมชนเมืองซึ่งส่งผลกระทบต่อสังคมในวงกว้าง ก่อให้เกิดมลพิษ ที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชน และยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมและปัญหาโลกร้อน ซึ่งหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ และเอกชนได้ร่วมกันดำเนินงานเพื่อแก้ไขปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยของประเทศอย่างต่อเนื่อง

จากสภาพปัญหาขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นกับประเทศไทย ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580 (ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ. 2561-2580, 2561: 1) ยุทธศาสตร์ที่ 5 ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม จึงได้มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญเพื่อนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายการพัฒนายั่งยืนในทุกมิติ ทั้งมิติด้านสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม ธรรมชาติ และความเป็นหุ้นส่วนความร่วมมือระหว่างกันทั้งภายในและภายนอกประเทศอย่างบูรณาการ โดยมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566-2570 (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566-2570, 2565: 1) ซึ่งเป็นแผนที่นำไปสู่แนวทางปฏิบัติของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ส่วนที่ 2 บริบทการพัฒนาประเทศ จึงได้ให้ความสำคัญในเรื่องของการจัดการขยะมูลฝอย และถือได้ว่าเป็นความท้าทายสำคัญของการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมของประเทศ ซึ่งในส่วนที่ 4 ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566-2570 แผนกลยุทธ์รายหมุดหมาย หมุดหมายที่ 10 ไทยมีเศรษฐกิจหมุนเวียนและสังคมคาร์บอนต่ำ ในเรื่องของเป้าหมายตัวชี้วัด และค่าเป้าหมายของการพัฒนาระดับหมุดหมาย จึงได้ระบุเป้าหมายที่ 3 ไว้ว่า การสร้างสังคมคาร์บอนต่ำและยั่งยืน โดยการนำขยะกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่เพิ่มขึ้น โดยมีอัตราการนำขยะกลับมาใช้ใหม่ของประเทศไม่ต่ำกว่าร้อยละ 40 ของปริมาณขยะที่นำกลับมาใช้ใหม่ได้ภายในปี 2570 อีกทั้งในกลยุทธ์การพัฒนา กลยุทธ์ที่ 2 การสร้างรายได้สุทธิให้ชุมชน ท้องถิ่น และเกษตรกรจากเศรษฐกิจหมุนเวียนและสังคมคาร์บอนต่ำ

ด้วยความสำคัญของปัญหาขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นกับประเทศไทย การจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ทุกภาคส่วนของสังคมไม่ว่าจะเป็นหน่วยงาน ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ที่จะต้องร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว การปลูกฝังจิตสำนึกให้ชุมชนในเรื่องของการจัดการขยะในครัวเรือน และเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยในเขตพื้นที่จึงเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อให้ประชาชนเกิดความตระหนักรู้ถึงสถานการณ์ปัญหาขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน เกิดการเรียนรู้ในการบริหารจัดการขยะภายในครัวเรือน เกิดจิตสำนึกที่รับผิดชอบต่อสังคมโดยรวม และพร้อมที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเสี่ยงที่อาจก่อให้เกิดปัญหาขยะมูลฝอย

ดังนั้น ในบทความเรื่องนี้จักกล่าวถึงความรู้เกี่ยวกับขยะมูลฝอย สาเหตุของการเกิดปัญหาขยะมูลฝอย การจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน พร้อมทั้งแนวทางแก้ไขปัญหามูลฝอยในการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2. ความรู้เกี่ยวกับขยะมูลฝอย

2.1 ความหมายขยะมูลฝอย (Solid Waste)

พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ได้ให้นิยามความหมายของคำว่า “มูลฝอย” โดยหมายความว่า เศษกระดาษ เศษผ้า เศษอาหาร เศษสินค้า เศษวัตถุ ถุงพลาสติก ภาชนะที่ใส่อาหาร เถ้า มูลสัตว์ ชากสัตว์ หรือสิ่งอื่นใดที่เก็บกวาดจากถนน ตลาด ที่เลี้ยงสัตว์ หรือที่อื่น และหมายความรวมถึงมูลฝอยติดเชื้อ มูลฝอยที่เป็นพิษหรืออันตรายจากชุมชน

กรมควบคุมมลพิษ ได้ให้ความหมายของขยะมูลฝอยหรือมูลฝอยไว้ว่า หมายถึง เศษกระดาษ เศษผ้า เศษอาหาร เศษสินค้า เศษวัตถุถุงพลาสติก ภาชนะที่ใส่อาหาร เถ้า มูลสัตว์ชากสัตว์หรือสิ่งอื่นใดที่ เก็บกวาดจากถนนตลาดที่เลี้ยงสัตว์หรือที่อื่น และหมายความรวมถึงมูลฝอยติดเชื้อ มูลฝอยที่เป็นพิษ หรือ อันตรายจากชุมชนหรือครัวเรือน ยกเว้นวัสดุที่ไม่ใช่แล้วของโรงงานซึ่งมีลักษณะและคุณสมบัติที่กำหนดไว้ ตามกฎหมายว่าด้วยโรงงาน (ปิยชาติ ศิลปะสุวรรณ, 2557: 2)

2.2 ประเภทขยะมูลฝอย

จากเว็บไซต์ของกรมควบคุมมลพิษ ได้จัดทำหนังสือคู่มือประชาชน เรื่อง การคัดแยกขยะมูลฝอยอย่างถูกวิธี และเพิ่มมูลค่า (กรมควบคุมมลพิษ, 2563) โดยได้มีการจัดประเภทของขยะมูลฝอยไว้ 4 ประเภท ซึ่งแบ่งตามลักษณะทางกายภาพ ไว้ดังนี้

1. ขยะย่อยสลาย (Compostable waste) คือ ขยะที่เน่าเสียและย่อยสลายได้รวดเร็ว เช่น เศษอาหาร เศษผัก เศษเนื้อสัตว์ เปลือกผลไม้ เป็นต้น แต่ไม่รวมถึงเศษหรือซากของ ผัก ผลไม้ หรือเนื้อสัตว์ที่เกิดจากการทดลองในห้องปฏิบัติการ

2. ขยะรีไซเคิล (Recyclable waste) คือ ของเสียบรรจุภัณฑ์ หรือวัสดุเหลือใช้ ซึ่งสามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ได้ เช่น แก้ว กระดาษ เศษพลาสติก กล่องเครื่องดื่มแบบ UHT กระป๋องเครื่องดื่ม เศษโลหะ อะลูมิเนียม ยางรถยนต์ เป็นต้น สำหรับขยะรีไซเคิลนี้เป็นขยะที่พบมากเป็นอันดับที่สองในกองขยะ

3. ขยะอันตราย (Hazardous waste) คือ ขยะมูลฝอยที่มีองค์ประกอบหรือปนเปื้อนวัตถุอันตรายชนิดต่าง ๆ ซึ่งได้แก่วัตถุระเบิด วัตถุไวไฟ วัตถุออกซิไดซ์ วัตถุมีพิษ วัตถุที่ทำให้เกิดโรค วัตถุธรรมชาติไวไฟ วัตถุที่ทำให้เกิด การเปลี่ยนแปลงทางพันธุกรรม วัตถุกัดกร่อน หรือวัตถุอื่นไม่ว่าจะเป็นเคมีภัณฑ์หรือสิ่งอื่นใดที่อาจทำให้เกิดอันตรายแก่บุคคลสัตว์ พืช ทรัพย์สินหรือสิ่งแวดล้อม เช่น ถ่านไฟฉาย หลอดไฟฟลูออโรสเซนต์

แบตเตอรี่ โทรศัพท์เคลื่อนที่ ภาชนะบรรจุสารกำจัดศัตรูพืช กระป๋องสเปรย์บรรจุสี หรือสารเคมี เป็นต้น

4. ขยะทั่วไป (General waste) คือ ขยะมูลฝอยประเภทอื่น นอกเหนือจาก ขยะย่อยสลาย ขยะรีไซเคิล และขยะอันตราย มีลักษณะที่ย่อยสลายยากและไม่คุ้มค่าสำหรับการนำกลับมาใช้ใหม่ เช่น พลาสติกห่อลูกอม ซองบะหมี่ กิ่งสำเร็จรูป ถุงพลาสติกติดเปื้อนอาหาร เป็นต้น

3. สาเหตุของการเกิดปัญหาขยะมูลฝอย

เนื่องจากการขยายตัวทางเศรษฐกิจและรูปแบบการใช้ชีวิตของประชาชนที่เปลี่ยนแปลงไป จึงส่งผลให้ปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นใหม่ในประเทศไทยเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งปัญหาขยะมูลฝอยไม่เพียงแต่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และก่อให้เกิดสภาวะโลกร้อนเท่านั้น ศูนย์วิจัยและจัดการคุณภาพอากาศ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ยังให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่ายังส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของประชาชน ซึ่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนที่เกิดขึ้นนั้นได้กระทบหลายระบบในร่างกาย เช่น ระบายเคืองต่อตา กลิ่นฉุนแสบจมูก กัดประสาท อาเจียน ปวดศีรษะ ภูมิแพ้ ไอระคายเคืองของทางเดินหายใจ หลอดลมหดตัวหรืออักเสบ กล้ามเนื้อหัวใจขาดเลือด หัวใจเต้นไม่สม่ำเสมอ และยังส่งผลทำให้น้ำหนักของทารกในครรภ์ลดลง (นฤนาท ยืนยง และพิชานาถ เงินดีเจริญ, 2565: 281)

แม้ว่าในปัจจุบันจะมีระบบการกำจัดขยะที่ถูกต้องวิธีและมีการนำขยะกลับไปหมุนเวียนใช้ใหม่ แต่ปัญหาดังกล่าวก็ยังไม่สามารถหาทางแก้ไขให้หมดสิ้นไปจากสังคมของประเทศไทยได้ ซึ่งสาเหตุหลักของการเกิดขยะมูลฝอย กรมควบคุมมลพิษ ได้อธิบายถึงแหล่งกำเนิดของขยะมูลฝอยว่า เกิดขึ้นจากกิจกรรมต่าง ๆ ที่เราใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งขยะมูลฝอยจะมีลักษณะที่แตกต่างกันไปตามแหล่งกำเนิด โดยมีแหล่งกำเนิดที่สำคัญ คือ ขยะมูลฝอยจากอาคาร บ้านเรือนที่อยู่อาศัย ซึ่งขยะมูลฝอยจากแหล่งกำเนิดดังที่กล่าวมานี้ จะมีลักษณะที่หลากหลาย เช่น เศษอาหาร เศษวัสดุ ทั้งที่มีอันตรายและไม่มีอันตราย ขยะมูลฝอยที่เกิดจากกิจกรรมภาคอุตสาหกรรม เช่น เศษวัสดุ สารประกอบต่าง ๆ จากการประกอบกิจการ ขยะมูลฝอยจากกิจกรรมภาคเกษตรกรรม เช่น ภาชนะบรรจุสารป้องกันและกำจัดศัตรูพืชและแมลง เศษซากพืช ซากสัตว์ เป็นต้น ขยะมูลฝอยที่มาจากการผลิต การบริโภค และการบริหารจัดการที่ไม่มีประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย รวมไปถึงภาวะโลกร้อน และการจัดการขยะมูลฝอยที่ดีนั้น

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้ระบุไว้ในหนังสือ “จัดการขยะที่ต้นทาง สู่ปลายทางที่ยั่งยืน” ว่า เริ่มได้จากการลดปริมาณขยะมูลฝอยจากแหล่งกำเนิดและคัดแยกขยะมูลฝอยเพื่อสะดวกต่อการหมุนเวียนกลับมาใช้ใหม่ (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2565: 50)

และจากการจากข้อมูลของกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม (ภัศรา พ่วงประเสริฐ และคณะ, 2563: 45-46) ที่ได้กล่าวว่า ขยะมูลฝอยนั้นล้วนแล้วแต่เกิดจากกิจกรรมของมนุษย์ทั้งสิ้น โดยจะแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับแหล่งกำเนิดขยะมูลฝอยนั้น ๆ ทางคณะผู้เขียนจึงได้สรุปสาเหตุของการเกิดปัญหาขยะมูลฝอยซึ่งพอจำแนกออกได้ดังต่อไปนี้

1. ชุมชน ซึ่งก่อให้เกิดขยะมูลฝอยชุมชนหรือขยะมูลฝอยเทศบาล (Municipal Waste) เป็นขยะมูลฝอยที่ถูกทิ้งมาจากบ้านพักอาศัย (Residential) และสถานที่ประกอบธุรกิจการค้า (Commercial) ที่อยู่ในเขตชุมชนหรือเขตเทศบาล การเก็บรวบรวมและกำจัด มักเป็นหน้าที่ของเทศบาล ขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้น ได้แก่ ขยะมูลฝอยทั่วไป และขยะมูลฝอยอันตราย

2. โรงงานอุตสาหกรรม จะแตกต่างกันขึ้นอยู่กับประเภทของอุตสาหกรรม เช่น โรงงานชุบโลหะ โรงงานทำกระดาษ โรงฟอกหนัง ของเสียหรือขยะมูลฝอยที่ออกมา นอกจากขยะมูลฝอยทั่วไป และขยะมูลฝอยอันตรายโลหะหนักต่าง ๆ กรด ด่าง เป็นต้น

3. เกษตรกรรม ขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นนอกจากขยะมูลฝอยที่มีส่วนประกอบเป็นพวกอินทรีย์วัตถุได้แก่ เศษไม้ เศษหญ้า แล้วยังมีขยะมูลฝอยอันตราย ได้แก่ ภาชนะบรรจุยาปราบศัตรูพืช ฮอริโมน ปุ๋ย เป็นต้น

4. สถานพยาบาล นอกเหนือไปจากขยะมูลฝอยทั่วไปและขยะมูลฝอยอันตรายอื่น ๆ แล้วสถานพยาบาลจะเป็นแหล่งกำเนิดขยะมูลฝอยติดเชื้อและขยะมูลฝอยอันตรายประเภทเข็มฉีดยา มีดผ่าตัด ยาที่เสื่อมสภาพแล้ว

5. สถานที่ท่องเที่ยวเกิดจากกิจกรรมของนักท่องเที่ยว ซึ่งโดยปกติแล้วจะเป็นขยะมูลฝอยจำพวกเศษอาหารและภาชนะบรรจุอาหาร เป็นต้น

4. การจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน

เนื่องจากวิธีการกำจัดขยะมูลฝอยในชุมชนสามารถทำได้หลายรูปแบบตามพฤติกรรมการใช้ชีวิตของประชาชนโดยอาจจะนำไปกองทิ้งบนพื้นดิน ทิ้งลงทะเล นำไปเลี้ยงสัตว์ หมักทำปุ๋ย เผากลางแจ้ง เผาในเตาเผา และการฝังกลบที่ถูกสุขลักษณะ แต่เนื่องจากการกำจัดขยะมูลฝอยที่ได้กล่าวมาข้างต้นนี้ บางวิธีก็ไม่ได้เป็นการกำจัดที่ถูกต้อง จึงส่งผลทำให้เกิดมลพิษต่อสภาพแวดล้อม และมีผลกระทบต่อสุขภาพของคนและชุมชนได้ กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม (ภัศรา พ่วงประเสริฐ และคณะ, 2563: 47) จึงได้บ่งชี้ถึงวิธีการกำจัดขยะมูลฝอยที่ถูกสุขลักษณะว่าควรมี 5 ลักษณะ ดังนี้

1. จะต้องไม่ทำให้เป็นแหล่งอาหารและแหล่งเพาะพันธุ์ของสัตว์และแมลงนำโรค เช่น หนู แมลงวัน ยุง เป็นต้น

2. จะต้องไม่ทำให้เกิดการปนเปื้อนแหล่งน้ำ ทั้งแหล่งน้ำผิวดิน และแหล่งน้ำใต้ดิน

3. จะต้องไม่ทำให้เกิดมลพิษต่อสภาพแวดล้อม
4. จะต้องไม่ทำให้เป็นเหตุแห่งความรำคาญ อันเนื่องมาจาก กลิ่น คว้น ผง และฝุ่นละออง

5. จะต้องไม่ทำให้เสื่อมเสียแก่ทัศนียภาพ

อีกทั้ง กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ยังได้กล่าวถึงวิธีการและขั้นตอนดำเนินงานในการกำจัดขยะมูลฝอยที่สำคัญ ๆ ได้แก่

1. การเก็บรวบรวม เริ่มตั้งแต่การเก็บขยะมูลฝอยใส่ไว้ในภาชนะไปจนถึงการรวบรวมขยะมูลฝอยจากแหล่งต่าง ๆ แล้วนำไปใส่ในยานพาหนะเพื่อที่จะขนถ่ายต่อไปยังแหล่งกำจัด หรือทำประโยชน์อื่น ๆ

2. การขนส่ง เป็นการนำขยะมูลฝอยที่เก็บรวบรวมจากชุมชนนำไปใส่ในยานพาหนะแล้วนำไปยังสถานที่กำจัด หรือทำประโยชน์อย่างอื่น ซึ่งอาจเป็นการขนส่งโดยตรงจากแหล่งกำเนิดเลย หรืออาจขนไปพักรวมไว้ที่ใดที่หนึ่งก่อนก็ได้

3. การแปรสภาพ เป็นวิธีการที่จะทำให้ขยะมูลฝอยสะดวกแก่การเก็บขนหรือนำไปใช้ทำประโยชน์อย่างอื่น การแปรสภาพนี้อาจทำได้โดยการบดอัดเป็นก้อน คัดแยกส่วนที่ยังใช้ประโยชน์ได้ออกไปใช้ ทั้งทางตรงและทางอ้อม

4. การกำจัดหรือทำลาย เป็นวิธีการกำจัดขยะมูลฝอยขั้นสุดท้าย เพื่อให้ขยะมูลฝอย ไม่ก่อให้เกิดปัญหามลพิษ ต่อสภาพแวดล้อมอันมีผลกระทบต่อสุขภาพ และความเป็นอยู่ของมนุษย์ต่อไป

ในส่วนของการสนับสนุนและขยายผลให้ประชาชนรู้จักการที่จะลดปริมาณการเกิดขยะมูลฝอยที่เกิดจากบ้านเรือนหรือที่อยู่อาศัย กรมควบคุมมลพิษ ได้ขับเคลื่อนโดยหลักการ 5 R ดังนี้

1. R1 (Reduce) เป็นการลดปริมาณขยะที่อาจเกิดขึ้น เช่น การลดปริมาณการใช้บรรจุภัณฑ์ โดยเลือกใช้สินค้า ที่บรรจุในบรรจุภัณฑ์ขนาดใหญ่แทนขนาดเล็ก การเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ที่มี ความเป็นพิษต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด การลดปริมาณขยะตั้งแต่ต้นทางหลักง่ายๆ ของการลดขยะ คือ ไม่จับจ่ายซื้อของที่เกินกว่าจำเป็น โดยเฉพาะอาหารที่บริโภคไม่หมด จะเน่าเสียกลายเป็นขยะ

2. R2 (Reuse) เป็นการนำมาใช้ใหม่หรือเป็นการใช้ซ้ำ เช่น นำขวดกาแฟมาใส่น้ำตาล การใช้กระดาษพิมพ์ ทั้งสองหน้า ซึ่งเป็นการพยายามใช้สิ่งของต่าง ๆ หลาย ๆ ครั้งก่อนที่จะทิ้งหรือ เลือกใช้ของใหม่ การนำกลับมาใช้ใหม่ ซึ่งในบริบทของอาหาร คือ การบริจาคอาหารที่เหลือจาก การบริโภคให้กับผู้อื่นหรือผู้ที่ต้องการ โดยไม่ให้อาหารนั้นกลายเป็นขยะ ซึ่งปัจจุบันร้านอาหารและ ร้านค้าต่าง ๆ ประสบปัญหาเกี่ยวกับอาหารที่เหลือจำนวนมากและสุดท้ายต้องนำไปทิ้ง แต่ในมุมมองกลับกันอาหารที่เหลือนั้นก็จำเป็นสำหรับคนที่ขาดแคลนและต้องการ ดังนั้น การบริจาคให้กับผู้ที่ขาดแคลนแทนการทิ้งไปอย่างสูญเปล่าจึงเป็นทางออกที่ดีกว่า

3. R3 (Repair) เป็นการนำมาแก้ไข นำวัสดุหรืออุปกรณ์ที่ชำรุดเสียหายมาซ่อมใช้ใหม่ ก่อนที่จะทิ้งเป็นขยะ การซ่อมแซมสิ่งต่าง ๆ ให้สามารถใช้งานได้ยาวนานมากขึ้น แทนที่จะนำไปทิ้งไปในทันที เช่น เสื้อขาดก็นำไปเย็บ คอมพิวเตอร์พังก็นำไปซ่อมแซม เป็นต้น

4. R4 (Recycle) การหมุนเวียนกลับมาใช้นำขยะมาแปรรูปตามกระบวนการของแต่ละประเภท เพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ การนำกลับไปใช้เพื่อการอื่น กรณีนี้หมายถึงสร้างพลังงานทดแทนจากขยะ ซึ่งขณะนี้หลายประเทศได้ดำเนินการแล้ว

5. R5 (Reject) การหลีกเลี่ยงการใช้วัสดุที่ทำลายยาก หรือวัสดุที่ใช้ครั้งเดียวทิ้ง เช่น โฟม ปฏิเสธการใช้ผลิตภัณฑ์ที่ย่อยสลายยาก การปฏิเสธ หรือไม่ใช้ของที่คิดว่าเป็นการทำลาย ทรัพยากร และสร้างมลพิษให้เกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อมและไม่เป็นภัยต่อสภาพความเป็นอยู่อาศัย ชุมชน เมือง และโลก เป็นต้น (พระครูใบฎีกาสมชาย ฐานวโร (ทิพย์บุญทอง), ไพรัตน์ ฉิมหาด และเดโช แชน้ำแก้ว, 2564: 90)

ในการขับเคลื่อนการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนผ่านองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นำโดยผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยกรมควบคุมมลพิษได้จัดทำคู่มือสำหรับผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เรื่อง การจัดการขยะมูลฝอย (กรมควบคุมมลพิษ, 2552: 12-14) ซึ่งได้มีแนวคิดหลักในการเพิ่มประสิทธิภาพและให้เกิดการบูรณาการของการจัดการขยะมูลฝอย ทั้งนี้ เนื่องจากการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนปัจจุบันเป็นไปในลักษณะรูปแบบต่างกันและต่างคนต่างทำ ก่อให้เกิดปัญหาการขาดแคลนงบประมาณ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเองก็ไม่สามารถเก็บค่าธรรมเนียม และขาดผู้ที่มีหน้าที่ควบคุมดูแลระบบที่มีความรู้ความชำนาญเฉพาะด้าน จึงเกิดปัญหาผลกระทบต่องสิ่งแวดล้อมและนำมาซึ่งเหตุเดือดร้อนรำคาญ และการร้องเรียนในปัญหาดังกล่าว จึงได้กำหนดแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นภายในชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไว้ ดังนี้

1. กำหนดให้ทุกครัวเรือนมีการคัดแยกขยะมูลฝอย
2. ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีธุรกิจรับซื้อขยะรีไซเคิลที่คัดแยกจากแต่ละครัวเรือนและส่งต่อไปยังโรงงานแปรรูปกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่
3. ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการนำขยะมูลฝอยอินทรีย์ไปทำปุ๋ย หรือนำไปแปรรูปเป็นพลังงาน
4. สนับสนุนให้มีการนำขยะมูลฝอยที่เหลือจากการคัดแยกจากการนำไปใช้ประโยชน์
5. จัดให้มีระบบการเก็บรวบรวมของเสียอันตรายจากชุมชนที่คัดแยกได้จากแต่ละครัวเรือน และนำไปบำบัดและกำจัดอย่างถูกต้องยังสถานที่กำจัดที่มีอยู่แล้วหรือสร้างขึ้นใหม่

6. สนับสนุนให้มีการรวมกลุ่มขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (Cluster) เพื่อสร้างศูนย์จัดการขยะมูลฝอยแบบผสมผสานโดยเน้นการนำขยะมูลฝอยมาใช้ประโยชน์ในรูปของปุ๋ย และการผลิตพลังงานทดแทนหรือเทคโนโลยีอื่นที่เหมาะสม

7. ให้มีการจัดทำวิจัยเพื่อพัฒนาเทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพ และสามารถนำขยะมูลฝอยมาใช้ประโยชน์ได้สูงสุดที่เหมาะสมกับปริมาณและลักษณะมูลฝอยตามความสามารถในการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สำหรับแต่ละกลุ่มพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

8. ให้มีการออกกฎระเบียบ ข้อบังคับ ข้อบัญญัติเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย ของเสียอันตรายจากชุมชนและมูลฝอยติดเชื้อ

9. ให้มีการใช้มาตรการทางเศรษฐศาสตร์ เพื่อจูงใจให้เกิดการใช้สินค้าที่มีส่วนประกอบจากวัสดุรีไซเคิลเพิ่มมากขึ้น เช่น การพิจารณาให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีแก่ผู้ประกอบการที่นำวัสดุรีไซเคิลมาใช้แล้วมาเป็นวัตถุดิบในการผลิตสินค้าโดยลดอัตราภาษีอากรและยกเว้นอากรศุลกากรเป็นการเฉพาะสำหรับวัสดุที่ใช้แล้วที่เกิดจากการผลิต ผสม ประกอบจากสถานประกอบการอุตสาหกรรมที่ได้รับสิทธิ ประโยชน์ตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการลงทุน เพื่อให้สินค้าที่ผลิตจากวัสดุรีไซเคิลมีราคาถูกลง

5. ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน

วิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนในแต่ละชุมชนย่อมที่จะแตกต่างกันไปตามบริบทของสังคม สภาพทางภูมิศาสตร์ และสภาพทางเศรษฐกิจของแต่ละพื้นที่ ดังนั้นการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนแต่ละชุมชน ย่อมที่จะประสบปัญหาในเรื่องของการส่งเสริมให้ประชาชนรับรู้และตระหนักถึงสภาพปัญหาขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ และความสำคัญและความจำเป็นในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน ซึ่งปัญหาและอุปสรรคในการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนจากการดำเนินการแก้ไขปัญหามาของกรมควบคุมมลพิษ สามารถสรุปจากผลการดำเนินการ ได้ดังนี้ (กรมควบคุมมลพิษ, 2552)

1. ข้อจำกัดด้านงบประมาณ

ในการจัดสรรงบประมาณสำหรับการสร้างระบบกำจัดขยะมูลฝอยที่ถูกหลักวิชาการ การจัดตั้งศูนย์ขยะมูลฝอยแบบครบวงจร แม้ในบางพื้นที่อาจมีการศึกษาและวางแผนดำเนินการไว้ แต่ก็ยังไม่สามารถดำเนินการได้เนื่องด้วยหลายสาเหตุ รวมถึงการต่อต้านจากประชาชนในพื้นที่

2. ข้อจำกัดด้านสมรรถนะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีขนาดใหญ่จะมีความสามารถในการจัดการขยะมูลฝอยมากขึ้น แต่หากเปรียบเทียบกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดเล็ก ยังขาดความพร้อมในการจัดการขยะมูลฝอย นอกจากนี้ ยังพบปัญหาในการรวมกลุ่มพื้นที่เพื่อ

จัดการขยะมูลฝอยแบบรวมศูนย์ ซึ่งมีหลายพื้นที่ที่ไม่สมัครใจเข้าร่วมกลุ่มนี้ เนื่องจากไม่สอดคล้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่นในเรื่องของการนำขยะมูลฝอยจากที่อื่นมาทิ้งรวมกันในพื้นที่ของตน

3. ปัญหาด้านการผลักดันนโยบายไปสู่การปฏิบัติ

นโยบายการแปรรูปขยะมูลฝอยเป็นพลังงาน ยังไม่เกิดผลในทางปฏิบัติเป็นรูปธรรม และมีข้อจำกัด ในการดำเนินการหลายประการ เช่น ความพร้อมในเรื่องของสถานที่ ด้านงบประมาณ และด้านอื่น ๆ ตามบริบทที่แตกต่างกัน

4. ปัญหาข้อจำกัดด้านสถานที่

สถานที่กำจัดของเสียอันตรายจากชุมชนยังมีไม่เพียงพอต่อความต้องการ และมีของเสียอันตรายบางประเภทถูกนำไปคัดแยกรีไซเคิลอย่างไม่ถูกต้อง ขาดมาตรการในการเฝ้าระวัง ติดตาม การกำจัดวัสดุเหลือใช้ที่ย่อยสลายยากจากโรงงานไม่ได้รับการกำจัดอย่างถูกวิธี นอกจากนี้สถานที่กำจัดของเสียอันตรายและกากอุตสาหกรรมส่วนใหญ่ของประเทศไทย จะตั้งอยู่ในภาคตะวันออก และภาคกลาง ทำให้การขนส่งของเสียจากภูมิภาคอื่น ๆ ไปยังสถานที่กำจัดของเสียอันตรายมีต้นทุนสูงขึ้น

5. ปัญหาผลกระทบของสารเคมีต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม

ผลกระทบของสารเคมีต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม ภาคชุมชนพบปัญหาสารเคมีอันตรายตกค้างในอาหารและยา เครื่องสำอาง และผลิตภัณฑ์ที่ใช้ในชีวิตประจำวัน อันเป็นผลมาจากมีการใช้และกำจัดผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางหรือวัตถุอันตรายที่ใช้ในบ้านเรือนไม่ถูกต้อง ทำให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพและปะปนอยู่ในสิ่งแวดล้อม

6. ปัญหาด้านการประชาสัมพันธ์

การรณรงค์และประชาสัมพันธ์ยังขาดความต่อเนื่อง ทำให้การสร้างตระหนักและการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิด ยังไม่ครอบคลุมทุกภาคส่วนทั้งประชาชน ชุมชน และผู้ประกอบการ

6. แนวทางแก้ไขปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน

จากการดำเนินงานในอดีตที่ผ่านมาในเรื่องของการแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยของกรมควบคุมมลพิษ และได้พบกับปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ตามที่กล่าวมาข้างต้นของบทความนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงได้กำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าวไว้ ดังนี้ (กรมควบคุมมลพิษ, 2552)

1. ส่งเสริมและสนับสนุนระบบการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนแบบครบวงจร และระบบศูนย์รวมที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีศักยภาพสามารถดำเนินการร่วมกันได้ โดยได้รับความยินยอมจากประชาชน ประกอบด้วย การคัดแยกขยะที่ต้นทางหรือในครัวเรือน ระบบการขนถ่าย ระบบการคัดแยก ระบบการกำจัดที่ถูกหลักวิชาการ

2. สนับสนุนและขยายผลให้ประชาชนลดปริมาณการเกิดขยะมูลฝอยจากบ้านเรือนโดยหลักการแนวคิด 5R

3. สร้างแรงจูงใจด้านรายได้ให้กับประชาชนในการร่วมกันคัดแยกขยะมูลฝอย ตั้งแต่บ้านเรือน (ขยะอินทรีย์ ขยะรีไซเคิล และของเสียอันตรายชุมชน) เพื่อลดปริมาณขยะมูลฝอย ที่ต้องนำไปกำจัดให้เหลือน้อยที่สุด โดยการสร้างตลาด ซื้อขายขยะรีไซเคิลในชุมชน กำหนด สถานที่ที่เดินทางได้สะดวก หรือศูนย์รับแลกเพิ่มมูลค่าขยะ กำหนดการนัดหมายการนำขยะ มารวบรวมเพื่อนำไปกำจัด โดยให้ชุมชนมีการหารือและสมัครใจที่จะดำเนินการร่วมกัน

4. ส่งเสริมธุรกิจรีไซเคิลหรือการแปรรูปใช้ใหม่ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยสนับสนุนผู้ประกอบการให้ผลิตสินค้าที่มีส่วนประกอบจากวัสดุรีไซเคิลเพิ่มมากขึ้น และ พัฒนารูปการนำขยะมูลฝอยมาแปรรูปเพื่อนำกลับมาใช้ประโยชน์ (Recycle)

5. จัดทำระบบการเรียกคืนซากของเสียอันตรายจากผลิตภัณฑ์ที่ใช้แล้ว เช่น ซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ หลอดไฟ แบตเตอรี่มือถือ เป็นต้น

6. ให้องค์ความรู้และปลูกจิตสำนึกแก่ผู้ประกอบการที่นำเอาซากผลิตภัณฑ์ ประเภทต่าง ๆ มาชำแหละเพื่อขายโดยให้ตระหนักถึงปัญหามลพิษจากการปนเปื้อนสาร อันตรายหากมีการจัดการที่ไม่ถูกต้อง

7. สร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่ประชาชนเกี่ยวกับปัญหาและความจำเป็น ในการดำเนินการจัดให้มีระบบหรือสถานที่กำจัดขยะมูลฝอย มูลฝอยติดเชื้อ และของเสีย อันตรายชุมชน ในพื้นที่เพื่อลดการต่อต้าน โดยให้ประชาชนในพื้นที่ที่จะเป็นสถานที่จัดสร้าง สถานที่กำจัดขยะมูลฝอย เข้ามามีส่วนร่วมและมีผลตอบแทนตามความเหมาะสม

8. สร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่ประชาชนแก่กับแนวทางการจัดการขยะมูล ฝอยอย่างครบวงจร โดยมีการวางแผนจัดการขยะมูลฝอยอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งในส่วนของ การใช้ซ้ำ แปรรูปใช้ใหม่ และได้ผลพลอยได้ เช่น ปุ๋ยหมัก โดยมีวิธีการดำเนินการตาม แนวทางของกรมควบคุมมลพิษ ดังนี้ (พระครูใบฎีกาสมชาย ฐานวโร (ทิพย์บุญทอง) ไพรัตน์ นิมหาด และเดโช แชน้ำแก้ว, 2564: 90)

1) การลดปริมาณการผลิตมูลฝอยในแต่ละวัน ได้แก่ ลดการทิ้งบรรจุ ภัณฑ์โดยการใช้ สินค้าชนิดเติม เช่น ผงซักฟอก น้ำยาล้างจาน และน้ำยาทำความสะอาด รวมถึงลดการใช้วัสดุ กำจัดยาก เช่น โฟมบรรจุอาหาร และถุงพลาสติก

2) จัดระบบการรีไซเคิล หรือรวบรวมเพื่อนำไปสู่การแปรรูปเพื่อใช้ใหม่ เช่น กระดาษ พลาสติกและโลหะ นำไปใช้ซ้ำ นำไปขาย หรือรีไซเคิลขยะเศษอาหาร เช่น นำมาหมักทำปุ๋ยน้ำ หรือปุ๋ยหมัก หรือจัดกลุ่มประชาชนที่มีอาชีพรับซื้อของเก่าให้ช่วยเก็บ ขยะรีไซเคิลในรูปของการรับซื้อเพื่อลดปัญหานี้

3) จัดกลุ่มอาสาสมัคร หรือชมรมหรือนักศึกษาให้มีกิจกรรม/โครงการรีไซเคิล ขยะมูลฝอย เช่น โครงการแลกเปลี่ยนขยะรีไซเคิล โครงการทำปุ๋ยน้ำ หรือตลาดขยะรีไซเคิล

4) จัดตั้งศูนย์รีไซเคิล หากพื้นที่มีขยะเกิดขึ้นเป็นจำนวนมากในแต่ละวัน อาจมีศูนย์คัด แยกขยะมูลฝอย ที่สามารถอาศัยจากชุมชนอื่น ๆ หรือซื้อจากชาวบ้านโดยตรง ซึ่งเอกชนอาจร่วม ลงทุนได้

7. สรุป

ปัจจุบันเพื่อให้การแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยของประเทศไทยสามารถขับเคลื่อนไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ทุกภาคส่วนจึงได้เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยมีกรมควบคุมมลพิษและกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม เป็นหน่วยงานในส่งเสริมการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ผ่านการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งถือได้ว่าเป็นหน่วยงานหลักในการการสร้างความรู้ความเข้าใจในสภาพปัญหาของขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นในปัจจุบันให้กับประชาชน และต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นในแต่ละชุมชน โดยเริ่มจากคัดแยกขยะมูลฝอยในครัวเรือนก่อนการทิ้ง และสร้างแรงจูงใจด้านรายได้จากการคัดแยกขยะมูลฝอยให้กับประชาชนรวมทั้ง สนับสนุนให้ประชาชนลดปริมาณการเกิดขยะมูลฝอยจากบ้านเรือนผ่านหลักการ แนวคิด 5R (Reduce Reuse Repair Recycle Reject) แต่อย่างไรก็ดี จากการดำเนินการแก้ไขปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนที่ผ่านมายังพบปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินการ อาทิเช่น ข้อจำกัดด้านงบประมาณ ข้อจำกัดด้านสมรรถนะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปัญหาด้านการผลักดันนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ข้อจำกัดด้านสถานที่ เป็นต้น จากสรุปข้างต้นคณะผู้เขียนจึงขอเสนอแนะไว้ ดังนี้

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการรณรงค์และประชาสัมพันธ์สร้างความตระหนักรู้และตื่นตัว ถึงสถานการณ์ปัญหาขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ให้ประชาชนในพื้นที่ทราบและสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่ประชาชนเกี่ยวกับแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยอย่างครบวงจร

2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการขับเคลื่อนนโยบาย/โครงการฯ ด้านการกำจัดขยะมูลฝอยของภาครัฐอย่างต่อเนื่องและทั่วถึง เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่มีส่วนร่วมในขับเคลื่อนนโยบาย/โครงการ ที่แก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นในครัวเรือน อาทิเช่น ให้ตัวแทนแต่ละครัวเรือนเข้ามาเป็นสมาชิกอาสาสมัครท้องถิ่นรักโลก (อถล.) และเข้าร่วมโครงการถังขยะเปียกลดโลกร้อนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละแห่ง เป็นต้น

3. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรที่จะส่งเสริมและสนับสนุนให้มีธุรกิจรับซื้อขยะรีไซเคิลในชุมชน เพื่อสนับสนุนในประชาชนเรียนรู้ที่จะคัดแยกขยะของแต่ละครัวเรือนผ่านโครงการธนาคารขยะ ของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละแห่งสามารถจัดตั้งและบริหารจัดการในเรื่องของสิทธิประโยชน์ และผลตอบแทนของสมาชิกได้

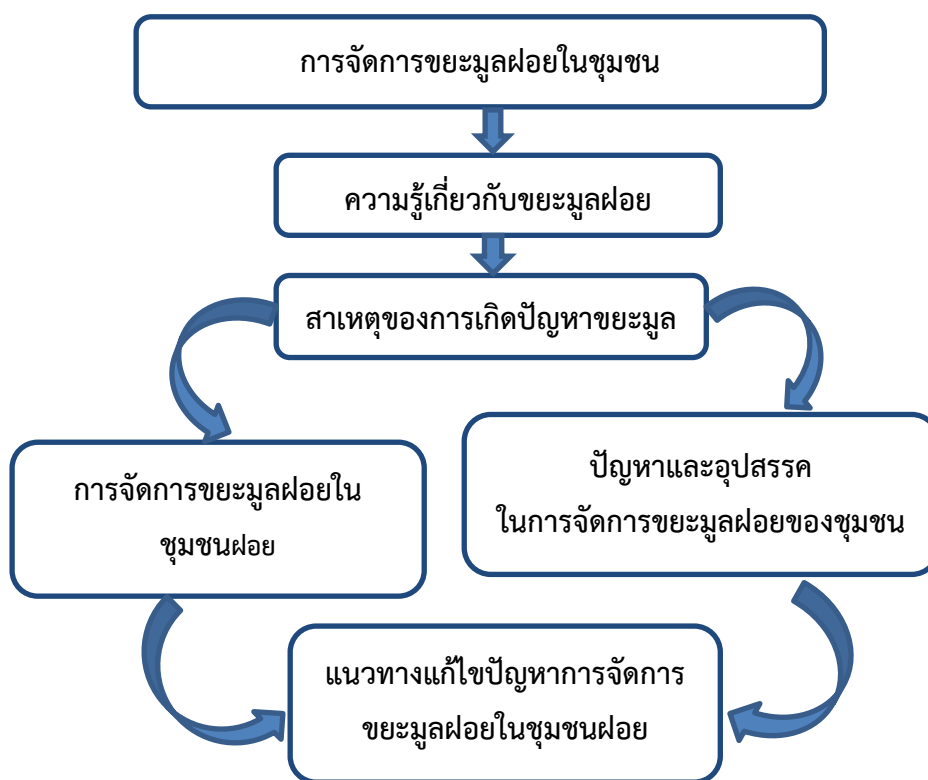
4. รัฐบาลควรตรากฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการลด คัดแยก และการนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ใหม่ เพื่อให้เป็นกฎหมายหลัก โดยการควบคุมดูแลตั้งแต่ต้นกำเนิดของขยะมูลฝอยจนถึงการกำจัดอย่างถูกวิธี และไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และควรกำหนดโทษของผู้ที่ฝ่าฝืนและบังคับใช้อย่างจริงจัง

5. สร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่ประชาชนเกี่ยวกับปัญหาและความจำเป็นในการดำเนินการจัดให้มีระบบหรือสถานที่กำจัดขยะมูลฝอย มูลฝอยติดเชื้อ และของเสียอันตรายชุมชน ในพื้นที่เพื่อลดการต่อต้าน โดยให้ประชาชนในพื้นที่ที่จะเป็นสถานที่จัดสร้างสถานที่กำจัดขยะมูลฝอย เข้ามามีส่วนร่วมและมีผลตอบแทนตามความเหมาะสม

8. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากสภาพปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ทางคณะผู้เขียนได้รวบรวมข้อมูลในเรื่องของความรู้เกี่ยวกับขยะมูลฝอย และสาเหตุของการเกิดปัญหาขยะมูลฝอยในชุมชน เพื่อที่จะหาแนวทางการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาดังกล่าวผ่านการถอดบทเรียนจากการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนในปัจจุบัน รวมถึงปัญหาและอุปสรรคในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนจากการดำเนินการที่ผ่านมา เพื่อที่จะนำไปสู่แก้ไขปัญหามาตรการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนที่ถูกต้องและมีประสิทธิภาพ ดังแผนภาพต่อไปนี้

แผนภาพประกอบองค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- กรมควบคุมมลพิษ. (2552). **คู่มือสำหรับผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เรื่องการจัดการขยะมูลฝอย**. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.
- กรมควบคุมมลพิษ. (2563). **คู่มือประชาชน เรื่อง การคัดแยกขยะมูลฝอยอย่างถูกวิธีและเพิ่มมูลค่า**. เข้าถึงได้จาก <https://www.pcd.go.th/garbage/คู่มือประชาชนการคัดแยก/> (สืบค้นเมื่อ 6 สิงหาคม 2567).
- กรมควบคุมมลพิษ. (2565). **ระบบสารสนเทศด้านการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน**. เข้าถึงได้จาก https://thaimsw.pcd.go.th/report_country.php?year=2565 (สืบค้นเมื่อ 3 สิงหาคม 2567).
- กรมควบคุมมลพิษ. (2566). **ระบบสารสนเทศด้านการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน**. เข้าถึงได้จาก https://thaimsw.pcd.go.th/report_country.php?year=2566 (สืบค้นเมื่อ 3 สิงหาคม 2567).
- แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566 – 2570. (2565). **ราชกิจจานุเบกษา** เล่ม 139 ตอนพิเศษ 258ง, หน้า 1.
- พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2550. (2550). **ราชกิจจานุเบกษา** เล่ม 124 ตอน 28ก, หน้า 2.
- พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560. (2560). **ราชกิจจานุเบกษา** เล่ม 134 ตอน 5ก, หน้า 1-6.
- นิภาพรรณ เจนสันติกุล. (2565). การบริหารจัดการขยะมูลฝอยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย. **วารสารสิ่งแวดล้อม**, 26(1), 1-2.
- นฤนาท ยืนยง และพิชชานาถ เงินดีเจริญ. (2565). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยของ ตำบลลำพะเนียง อำเภอโนนแดง จังหวัดนครราชสีมา. **วารสารวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ**, 12(2), 281.
- ปิยชาติ ศิลปะสุวรรณ. (2557). **บทความวิชาการ เรื่อง ขยะมูลฝอยปัญหาใหญ่ที่ประเทศกำลังเผชิญ ปี 2557**. กรุงเทพมหานคร: สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.
- พระครูใบฎีกาสมชาย ฐานวโร (ทิพย์บุญทอง), ไพรัตน์ ฉิมหาด และเดโช แชน้ำแก้ว. (2564). แนวทางการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน. **วารสารวิชาการสังคมมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช**, 11(2), 90.
- ภัศรา พ่วงประเสริฐ และคณะ. (2563). การมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีต่อการจัดการขยะมูลฝอยกรณีศึกษาเทศบาลเมืองลาดสวาย อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี. **การค้นคว้าอิสระรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสหวิทยาการเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยรามคำแหง**.
- ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ. 2561-2580. (2561). **ราชกิจจานุเบกษา** เล่ม 135 ตอน 82ก, หน้า 1.

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2565). **จัดการขยะที่ต้นทาง
สู่ปลายทางที่ยั่งยืน**. กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.
กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สื่อตะวัน จำกัด.